

Lärarnas syn på friluftsliv i Idrott och Hälsa

En kvantitativ studie om Idrott och Hälsa lärares syn på undervisningen i friluftsliv

Physical education teachers view on outdoor education

A quantitative study about physical education teachers view on outdoor education

Adam Andersson

Fakulteten för hälsa, natur- och teknikvetenskap

Idrottsvetenskap/Läroprogrammet

Självständigt arbete 15 hp

Handledare: Albrech Jung

Examinator: Peter Carlman

2017-01-12

Sammanfattning

Friluftsliv blir ett allt större ämne i skolan i Sverige. Det är ett ämne som ska uppta en tredjedel av ämnet Idrott och Hälsa enligt läroplanen. I denna kvantitativa undersökning har det framkommit att de flesta idrottslärare anser att de har tillräckligt med materiella resurser för att undervisa i friluftsliv. Dock gäller inte detta när det kommer till elevernas material hemifrån. Lärarna känner att de har tillräckligt med kunskap för att undervisa i ämnet och de flesta anser att de inom närområdet till sin skola har möjlighet att undervisa i friluftsliv. När det kommer till hur skolan och kollegorna jobbar med eller emot lärarna så svarade en liten majoritet att de ansåg att skolorna jobbar för att de som idrottslärare ska lyckas med vad som står i läroplanen angående friluftsliv. När det kom till om kollegor var med vid planering och genomförandet utav idrottsaktiviteter anser de flesta respondenterna att de får hjälp av sina kollegor när det kommer till planering och genomförande av friluftaktiviteter.

Nyckelord: Friluftsliv, Idrottslärare, Idrott och Hälsa, Läroplanen, Skolverket.

Abstract

Outdoor education is becoming an increasingly larger subject in Swedish schools. It makes up about a third of the curriculum in Physical education. In this quantitative study, the result shows that physical education teachers believe they have enough material resources to teach in outdoor education. However, this not applies to the students and the material they bring from home. The teachers feel that they have enough knowledge about outdoor education to teach in the subject and most considers that they have an area close to the school there they have opportunity to teach outdoor education. When it comes to how the school and colleagues are working with or against the physical education teachers, the teachers responded that a small majority of the schools work together with success regarding the curriculums in outdoor education. When it comes to how involved their colleagues are in planning and implementing outdoor activates the majority answered that they receive help from their colleagues.

Keywords: Curriculum, Outdoor education, Physical education teacher, Physical education, Skolverket.

Innehåll

1. Inledning.....	1
2. Litteraturgenomgång.....	2
2.2 Friluftsliv	2
2.3 Friluftslivets historia	2
2.4 Styrdokument.....	3
2.5 Ramfaktorteorin	3
2.6 Tidigare forskning.....	4
3. Syfte och frågeställningar	6
3.2 Syfte	6
3.3 Frågeställningar	6
4. Metod	7
4.2 Datainsamlingsmetod.....	7
4.3 Urval	7
4.4 Mätinstrument.....	7
4.5 Genomförandet	8
4.6 Databearbetning	8
4.7 Reliabilitet och validitet.....	8
4.8 Etiskt förhållningssätt	9
5. Resultat	10
5.2 Är det möjligt att undervisa friluftsliv i enlighet med styrdokumenten?.....	10
5.3 Vilket stöd får lärarna av skolan?	11
5.4 Materiella och fysiska förutsättningar för att undervisa i friluftsliv	12
5.5 Vad behövs för att förbättra undervisningen inom friluftsliv?	13
6. Diskussion.....	14
6.2 Resultatdiskussion	14
6.3 Metoddiskussion	16
6.4 Fortsatt forskning.....	17

Referenser	18
Bilagor	20
Bilaga 1	20

1. Inledning

Friluftsliv tar en allt större del av läroplanen för idrott och hälsa, speciellt efter nya skolreformen Lgr 11. Det heter friluftsliv och utevistelse i läroplanen för grundskolan. Skälet är att eleverna ska utveckla sin förmåga att vistas i naturen samt utveckla kunskap om risker och säkerhetsfaktorer när det gäller fysisk aktivitet och säkerhetssituationer så som att vistas ute på isar under vintern eller när det kommer till användningen av kniv och yxa korrekt och man ska göra i en situation när någon skadar sig (Lundvall, 2011).

Sverige har till skillnad från flera andra länder naturen precis utanför farstun, vilket kan vara en bidragande faktor till varför friluftsliv har så stor plats i den svenska läroplanen. Samtidigt arbetar flera friluftsförbund för att ge barn och ungdomar större förståelse för friluftsliv genom lobbyverksamhet riktad mot Skolverket (Lundvall, 2011). Friluftsliv var inte ett lika attraktivt ämne under skolreformen på 1980-talet vilket gjorde att det förlorade sitt värde och Skolverket inriktade sig istället mot aktiviteter som stöttade en aktiv fritid. (Lundvall, 2011).

Enligt Erik Backman som forskar om friluftsliv så är det idrottslärares synsätt som är den största faktorn vid genomförande av friluftsliv (Backman, 2009). Hur undervisningen ser ut och om de moment inom friluftsliv som finns i Lgr 11 överhuvudtaget finns med idrottslärares årsplanering (Skolverket, 2011). Skolverket har ökat kraven som finns på idrottslärare när det kommer till friluftsliv vid de senaste skolreformerna. Samtidigt har idrottslärares studenter mindre kunskap i ämnet än vad studenterna hade förr när de började utbildningen (Lundvall, 2011). Detta sätter större press på lärarutbildningen, därför anser Backman att man bör forma idrottslärares utbildningen inom friluftsliv på ett sätt som ger idrottslärares studenter en stabil grund att stå på och verktyg som de senare kan använda sig av i sin undervisning (Backman, 2010). Föreliggande uppsats handlar om det går att genomföra det som står i Lgr 11 angående friluftsliv?

2. Litteraturgenomgång

2.2 Friluftsliv

Friluftsliv definieras på flera sätt. Johnny Nilsson använder sig av definitionen ”Friluftsliv är vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling”. Nilsson menar att friluftsliv dock är mycket mer komplext och kan innehålla mer än vad det gör i definitionen (Meckbach, 2007). En av de mest använda definitionerna idag är ”Med friluftsliv avses vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling.” (Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer., 2000).

Enligt Backman började man i Sverige att definiera termen friluftsliv under 1960- och 1970-talet. Definitionerna kom samtidigt som man blev mer och mer medveten om sin natur runtomkring sig. Det bidrog till att flera rörelser och organisationer inriktade på friluftsliv startade och en ökning av personer som tog vara på naturen (Backman, 2010).

2.3 Friluftslivets historia

Industrialiseringen i Sverige bidrog till en snabb urbanisering till svenska städer och samhällen. Samtidigt som urbaniseringen i Sverige fick vi 1938 en semesterlagstiftning vilket gjorde det möjligt för befolkningen att turista, det ledde till en större etablering av friluftsliv i Sverige (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011). Innan Sverige fick sin semesterlagstiftning bestod de som bedrev friluftsliv av mindre grupper från de högre samhällsskikten som ägnade sig åt stärkande friluftsliv och alpinism. Mycket av det var inriktat mot att vara äventyrlig och utforskande (Brügge, Glantz, & Sandell, 2011).

En organisation som kom fram samtidigt som medvetenheten om naturen växte var Friluftsfrämjandet. De jobbar bland annat med skogsknytte, skogsmulle och skogsströvare som är barngrupper och ungdomsgrupper i olika åldrar inriktade på lärande inom natur och friluftsliv. De jobbar för att barn ska få en positiv bild av naturen. De anser att man ska ge människor kontakt med naturen så tidigt som möjligt för att ge dem glädjen av friluftsliv. Samtidigt ser de svårigheterna för vissa människor att komma ut i naturen. Några svårigheter som de ser är handikapp, socioekonomiska faktorer och ogenomtänkt stadsplanering på grund av urbaniseringen. Friluftsfrämjandet är även en av de organisationer som jobbar politiskt för att bland annat få in mer friluftsliv i skolorna (Friluftsfrämjandet, 2016).

I och med utvecklandet av Friluftsfrämjandet kom den så kallade mullepedagogiken. Mullepedagogiken innebär att barnen lär sig om naturen genom lek. Allt i naturen används som redskap för att skapa en direktupplevelse tillsammans med barnens sinnen med syfte att skapa förståelse för naturen, där

mullefiguren blir en del av pedagogiken. Med hjälp av mulle får barnen lära sig budskap om att bevara och värna naturen. Detta ingår i friluftsförmedlingen arbete för att värna om naturen (Johansson, 1995).

Scouterna är en annan organisation som startade sin verksamhet 1912 i Sverige. Organisationen går ut på att lära ungdomar att bli ansvarsfulla och jobbar för att få fler ungdomar att bli engagerade inom friluftsliv (Scouterna, 2016).

2.4 Styrdokument

I skolverkets kursplan för årskurs 7–9 som involverar friluftsliv. Så ingår det flera olika moment som att orientera i den närliggande natur- och utemiljön med hjälp av kartor och lära sig kartors uppbyggnad och symboler, lekar och andra fysiska aktiviteter i skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider, rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten, säkerhet och hänsynstagande vid träning, lek, spel, idrott, natur- och utevistelser även badvett och säkerhet vid vatten vintertid samt hantering av nödsituationer vid vatten med hjälpredskap (Skolverket, 2011).

I Skolverkets kursplan för Gymnasiet, Idrott och Hälsa 1 och Idrott och Hälsa 2 ingår det även flera friluftslivsmoment som skall med i undervisningen. I Idrott och Hälsa 1 så ingår motions-, idrotts- och friluftaktiviteter som utvecklar en allsidig kroppslig förmåga, utemiljöer och naturen som arena för rörelseaktiviteter och rekreation, metoder och redskap för friluftsliv, säkerhet i samband med fysiska aktiviteter och friluftsliv samt åtgärder vid skador och nödsituationer, till exempel livräddande aktiviteter vid blödning och drunkningstillbud. När det kommer till Idrott och Hälsa 2 så är det två delmoment i kursplanen som kan kategorisera inom friluftsliv, upplevelsebaserade rörelseaktiviteter utomhus, till exempel paddling, klättring, ridning, orientering, friluftsliv och geografiskt betingade aktiviteter som skidåkning och riskfaktorer i samband med fysiska aktiviteter, till exempel överträning och skador i samband med idrott och motionsaktiviteter (Skolverket, 2011).

2.5 Ramfaktorteorin

Ramfaktorteorin utvecklades av Urban Dahlöf år 1967. Den har sedan vidareutvecklats av Ulf P. Lundgren. Enligt Dahlöf så begränsas undervisningen av olika rammar, dessa rammar ligger utanför vad den undervisande läraren kan råda över (P. Lundgren, Säljö, & Liberg, 2014).

När det kommer till vidareutvecklingen av ramfaktorteorin har Lundgren lagt till tre yttre faktorer som påverkar undervisningen, de tre ramarna är *konstitutionella, organisatoriska och fysiska rammar*. Inom den konstitutionella ramen ingår bland annat skolans styrdokument, när det kommer till den organisatoriska delen innefattas skolans uppbyggnad så som resurserna skolan har till hands samt planeringen och storleken på klasserna. Den fysiska ramen innefattar de materiella resurser och miljön undervisningen sker i (Lundgren, 1989).

I denna undersökning kommer speciellt Lundgrens teori användas för att se hur dessa ramar skapar hinder och möjligheter för lärare i Idrott och Hälsa när det kommer till undervisning inom friluftsliv.

2.6 Tidigare forskning

En tidigare kvalitativ forskningsstudie kom fram till att lärarens eget intresse för friluftsliv var en stor faktor till uteblivande friluftsliv och bristande kunskap inom ämnet, detta gäller även åt andra hållet där lärare i Idrott och Hälsa med ett intresse för friluftsliv i större utsträckning har med ämnet i sin undervisning. Även andra faktorer som material, ekonomi och brist på skogsområden i närheten av skolan spelade roll (Johansson, 2008). Precis som Johansson (2008) så har denna studie fått fram att den ekonomiska faktorn spelar stor roll när det kommer till undervisning inom friluftsliv. Lärare i Idrott och Hälsa ser friluftsliv som ett givande ämne men samtidigt ett väldigt krävande ämne då de har stora barngrupper (Jönsson & Kroon, 2011). Lisa Fredrikssons kvalitativa studie antyder att tillgången till närområden samt tiden som krävs för att undervisa i friluftsliv styr undervisningen (Fredriksson, 2009). Alla studier ovan kommer från studier gjorda av studenter vid olika universitet och högskolor i Sverige

I Eric Backmans studie (2009) ”Vad har idrottslärare för bild av ’riktigt friluftsliv?’” framför han hur viktiga det är hur idrottsläraren bedriver friluftslivsundervisningen. Om det är något som påverkar undervisningen av friluftsliv är det lärarens egen bild av vad friluftsliv är. Sedan finns det även yttre förutsättningar som påverkar bedrivandet av friluftslivsundervisningen. Att vissa lärare anser att friluftsliv inte kan bedrivas i den lilla skogen bredvid skolan utan måste ske långt bort från civilisationen försvårar även bilden av undervisningen av friluftsliv. Några av de yttre faktorerna som påverkar utbildningen enligt studien är tidsbrist, utrustning och ekonomi. Flera av de intervjuade lärarna ansåg att det inte går att bedriva friluftsliv på 60 minuter utan skulle behöva mer tid. Det finns även stora risker, anser lärarna, att ta med eleverna på större friluftaktiviteter så som att åka på en kanottur (Backman, 2009).

Enligt Eric Backman så är det viktigt att tänka på i vilken miljö friluftsliv undervisas och vilka krav som ställs på utövaren. Han antyder att man bör betona vikten av naturupplevelser mer än tävling och prestation. Då det är troligare att man använder sig utav ordinärt friluftsliv i skolan, med det menas att man till stor del inte använder sig av äventyrs friluftsliv i undervisningen. Det skulle kunna vara bergsklättring och väldigt utmanade vandringar. (Backman, 2009).

I Backmans (2010) studie intervjuades grundskolelärare i Idrott och Hälsa samt lärare vid lärarutbildningen för Idrott och Hälsa vid universitet och högskolor om sin syn på friluftslivsundervisningen. Sedan har han även använt sig av textanalyser för att studera hur man benämner friluftsliv i de lokala och centrala kursplanerna. I studien kom Backman fram till att idrottslärare ansåg att friluftslivsundervisning begränsas av de organisatoriska och fysiska ramarna. När det kommer till lärarutbildare skilde det sig väldigt mycket i vilket värde de ansåg att friluftsliv har i

undervisningen, detsamma gällde idrottslärarna. Backman anser att friluftslivsundervisning som ges till idrottslärarstudenter påverkar lärarens framtida syn på ämnet. Vilket är en av anledningen till varför flera idrottslärare anser att det inte är möjligt att genomföra alla friluftslivsmoment. Därför anser även Backman att undervisningen i friluftsliv för idrottslärarstudenter bör innefatta en mer tillåtande bild av friluftsliv, en bild som är över stämmer med kursplanens innehåll (Backman, 2010).

I en annan studie av Backman från 2004 angående friluftsupplevelser så kommer han fram till att ungdomar har väldigt få erfarenheter när det kommer till friluftsliv. Det här antyder han har grund i att friluftslivsundervisningen grundar sig i enstaka friluftsdagar istället för i den ordinära undervisningen. Det problemet han ser är att lärare i Idrott och Hälsa känner en osäkerhet när det kommer till de didaktiska momenten som involverar friluftsliv undervisningen (Backman, 2004).

I en studie av Mikael, Backman och Lundvall (2015) diskuteras friluftslivs undervisning i Nya Zeeländska högstadieskolor. I studien så har de intervjuat 8 stycken olika lärare i friluftsliv i Nya Zeeland, studien kom fram var att det fanns flera diskussioner samtidigt om hur friluftslivs undervisning ser ut och bör se ut. Samtidigt så har undervisningen utvecklats från att det är viktigt på vilken plats undervisningen sker på till att det viktigaste har blivit själva innehållet i undervisningen. Även den pedagogiska i undervisningen har fått en större plats. Vidare är det som ligger i fokus inte hur mycket eleverna kan utan oftast hur bra de istället presterar i olika uppgifter, exempelvis kan det vara viktigare hur fort man gör upp en eld i stället för att lära sig hur man på ett bra sätt gör en eld (Mikael, Backman, & Lundvall, 2015).

3. Syfte och frågeställningar

3.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur lärare i Idrott och Hälsa ser på möjligheten att undervisa i friluftsliv, och vilka faktorer som kan påverka undervisningen i friluftsliv.

3.3 Frågeställningar

- Är det möjligt att undervisa friluftsliv i enlighet med styrdokumentet?
- Vilket stöd får lärarna av skolan?
- Vilka materiella och fysiska förutsättningar finns för att undervisa i friluftsliv?
- Vad behövs för att förbättra undervisningen inom friluftsliv?

4. Metod

4.2 Datainsamlingsmetod

Undersökningen görs med en kvantitativ metod i form av enkäter för att få svar från en större grupp, vilket ger en större trovärdighet åt resultatet samt ger en större möjlighet till att generalisera resultatet. Denna metod valdes då jag enbart hade en vecka på mig att samla in data, vilket gjorde det svårt att genomföra kvalitativa interjuver med lärare som undervisar i Idrott och Hälsa (Hassmén & Hassmén, 2008).

Syftet med att använda sig av en kvantitativ metod är att få överliggande från en större grupp individer. När man använder sig utav den kvantitativa metoden ska det finnas användbarhet, pålitlighet, korrekta och tydliga definitioner i undersökningen (Hassmén & Hassmén, 2008).

Den kvantitativa metoden valdes då den passade in bäst till att besvara syftet och frågeställningar, då det krävdes svar från en större grupp lärare i Idrott och Hälsa om deras syn på friluftsliv. Den kvalitativa metoden hade inte gett en generell bild gällande vad syftet och frågeställningarna skulle undersöka.

4.3 Urval

Undersökningen är inriktad på lärare i Idrott och Hälsa för högstadiet (årskurs 7–9) och lärare i Idrott och Hälsa på gymnasiet. Det är för att ha så stor chans som möjligt till att få tillräckligt med svar för att göra undersökningen trovärdig samt för att jag själv blir lärare inom ämnet Idrott och Hälsa och vill ha vidare didaktisk kunskap inom friluftsliv.

I undersökningen svarade 69 personer var av 31 män (44,9%) och 38 kvinnor (55,1%) på enkäten. Det var 58 personer (78,8%) som arbetade på en högstadieskola och 16 personer (23,2%) som arbetade på en gymnasieskola. Av dem så arbetade på en högstadieskola varav 22 st. män (41,5%) och 31 st. var kvinnor (58,5%). På gymnasieskolor var det 9 st. män (56,3%) och 7 st. kvinnor (43,8%).

4.4 Mätinstrument

Undersökningen gjordes med hjälp av ”Survey & Report”. Det är ett program som är skapat för att kunna genomföra en kvantitativ undersökning. Genom ”Survey & Report” kan man skapa en digital eller pappersbaserad enkät. I detta fall har det skapats en digital enkät, som med hjälp av en länk kan nås av respondenterna.

Enkäten skapades med hjälp av tre delar, den första av delarna bestod utav kön och om respondenten arbetade på ett högstadium eller gymnasiet. I den andra delen låg fokus på hur lärare i Idrott och Hälsa såg på sitt arbete angående friluftslivs undervisning, i den tredje delen som bestod av en öppen fråga så ställdes frågan hur lärarna i Idrott och Hälsa kunde förbättra sitt arbete inom friluftslivs undervisning.

4.5 Genomförandet

Undersökningen gjordes med hjälp av Facebookgruppen ”Idrottslärare” för att komma i kontakt med lärare i Idrott och Hälsa. Grupp är inriktad mot lärare i Idrott och Hälsa samt blivande lärare i Idrott och Hälsa i svenska skolan. Personerna i gruppen fick genom ett inlägg veta vilken målgrupp undersökningen riktade sig till och att deltagandet var frivilligt och anonymiteten säkrad. Genom en länk i Facebookinlägget på sidan Idrottslärare fick de möjlighet att besvara enkäten. Personerna fick självmant välja var, när och hur de ville svara på enkätsfrågorna.

Facebookgruppen Idrottslärare används till största del för att Idrottslärare i Sverige ska få inspiration och dela kunskap mellan varandra. Den används även av studenter vid olika högskolor och universitet i Sverige för att nå ut till redan utbildade idrottslärare med olika frågor och undersökningar.

4.6 Databearbetning

Databearbetningen och datainsamlingen gjordes med hjälp av dataprogrammet ”Survey & Report”. Svaramaterialet från alla respondenter kunde enkelt analyseras. Det fanns en enkät som inte blev slutförd men programmet separerade automatisk bort den och kategoriserade den som icke fullständig. Datat som framtagits med hjälp av ”Survey & Report” analyseras med hjälp av procent. Funktionerna som användes i ”Survey & Report” var enkätdelen för att kunna genomföra undersökningen, samt rapportdelen för att få ut resultatet av undersökningen.

4.7 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet handlar om stabilitet och pålitlighet. Med detta menas att om studien skulle göras om inom den närmaste framtiden skulle resultatet var detsamma. Reliabilitet innefattar stabilitet, pålitlighet, förutsägbarhet och mätteknisk precision. Det händer dock att respondenter ändra uppfattning och det kan hända med större sannolikhet i en kvantitativ studie (Hassmén & Hassmén, 2008).

Validitet innefattar sanning och giltighet och är inriktat på om studien eller forskningen har undersökt det den ville undersöka. Validitet översätts oftast med ord som trovärdighet, giltighet, sanning och styrka. Som tidigare nämnt innefattar validitet att forskaren lyckas mäta det studien vill mäta. Det vill säga att det resultatet som framtagits går att dra slutsatser utifrån och analysera (Hassmén & Hassmén, 2008).

För att stärka reliabiliteten i undersökningen så fick respondenterna lite kort information om vad undersökningen innefattade och att den var anonymt samt frivillig genom ett inlägg i länkadressen till svarsenkäten. Svagheten med undersökningen är formuleringen av enkätfrågorna. De skulle ha kunnat formuleras på ett annat sätt samt att respondenterna skulle gets mer bakgrund till vissa frågor. En annan svaghet med undersökningen är att det enbart borde ha varit möjligt för respondenterna att svara med hjälp av fyra olika svarsalternativ och då ha tagit bort ”kanske” och ”stämmer” som svarsalternativ.

Detsamma gäller även med svaren till ”Till viss del” och ”Ja, till viss del” borde ha formulerats på ett tydligare sätt. Men de bör i denna undersökning tolkas som att om man svarar ”Till viss del” så är man närmare ”Nej” och svarar man ”Ja, till viss del” är närmare svarsalternativet ”Ja”. Styrkan med undersökningen är att undersökningen svarade på syftet med undersökningen vilket bidrar med validitet till undersökningen.

4.8 Etiskt förhållningssätt

Det finns två viktiga begrepp gällande etik och moral inom forskning, det ena är forskareetik och det andra är forskningsetik. Inom forskareetik så ingår om studenten/forskaren har agerat etisk och moraliskt samt hederligt och om den har haft med ett integritetstänk under genomförandet av studien.

Forskningsetik berör hur respondenterna och andra som på något sätt har berörts av forskningen har skyddats från att deras identiteter kommer fram (Hassmén & Hassmén, 2008).

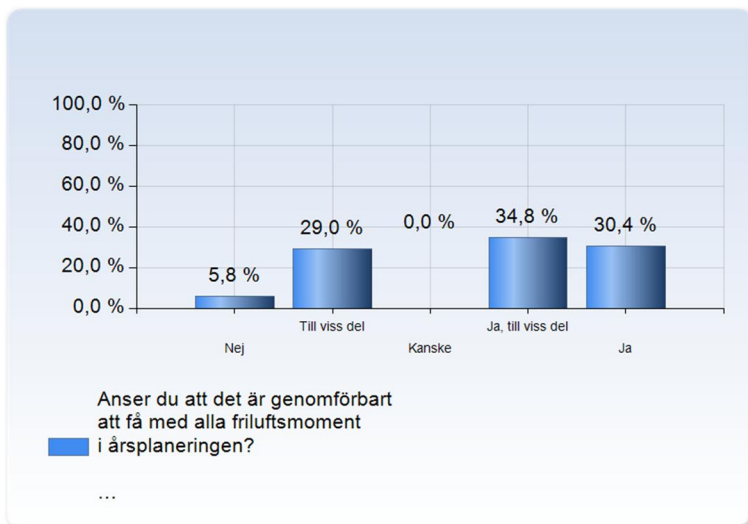
Undersökningen skedde under anonyma och frivilliga former. Detta uttrycktes både i Facebook inlägget och i inledningen av enkäten. Alla respondenter var medlemmar i Facebookgruppen Idrottslärare. De 69 respondenterna svarade anonymt, utom 4 personer som kommenterade inlägget i Facebookgruppen att de hade genomfört undersökningen. Men de gjorde det med vetskapen om att de har rätt att behålla sin anonymitet. Detta gäller även de 2 individer som gillade inlägget. Totalt valde 6 personer med vetskapen att enkäten undersökningen genomfördes anonymt att visa sin identitet, genom att ”lika” inlägget eller kommentera på det.

5. Resultat

Svarsalternativen bör ha formulerats på ett tydligare sätt i enkäten. ”Till viss del” tolkas i denna studie som att de som har svarat på det svarsalternativet är närmare ”Nej” och de som svarat på ”Ja, till viss del” är närmare svarsalternativet ”Ja”. ”Kanske” tolkas som att respondenterna är osäkra.

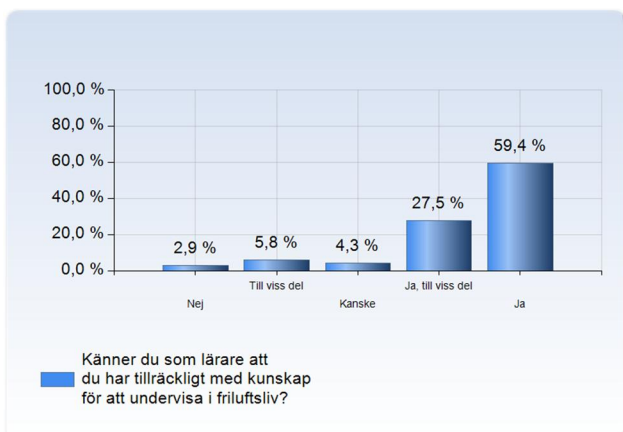
5.2 Är det möjligt att undervisa friluftsliv i enlighet med styrdokumentet?

Respondenternas svar (se figur 1) visar att 30,4 % svarat ”Ja” att det är möjligt att genomföra alla friluftsmoment i årsplaneringen. 34,8 % har svarat ”Ja, till viss del”. Detta visar att majoriteten av de svarande anser att det finns en möjlighet att genomföra alla moment. Vidare har 29 % svarat ”Till viss del” och 5,8 % har svarat ”Nej” att det inte går att genomföra alla moment.

Figur 1. Respondenternas upplevelse av möjligheten att genomföra alla friluftsmoment i årsplaneringen (n=69). Procent

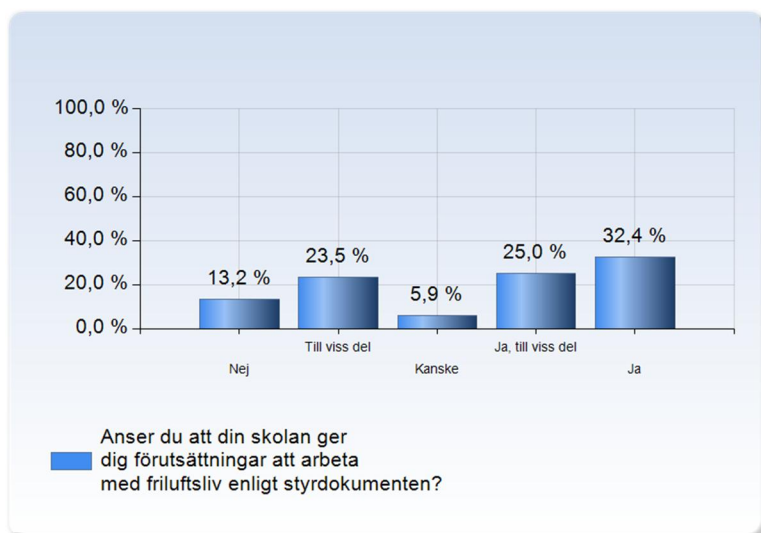
Av alla respondenterna svarade 86,9 % att ”ja” de har tillräckligt mycket kunskap eller ”ja, till viss del”, medan enbart 8,7 % av respondenterna svarade ”Nej” eller ”Till viss del”, alltså att de ansåg att de hade för lite kunskap inom friluftsliv. Detta betyder att en stor majoritet av de tillfrågade anser att de har tillräckligt med kunskap för att undervisa inom friluftsliv.

Figur 2. Anser lärarna i Idrott och Hälsa att de har tillräckligt med kunskap inom friluftsliv för att undervisa i det (69=n). Procent.

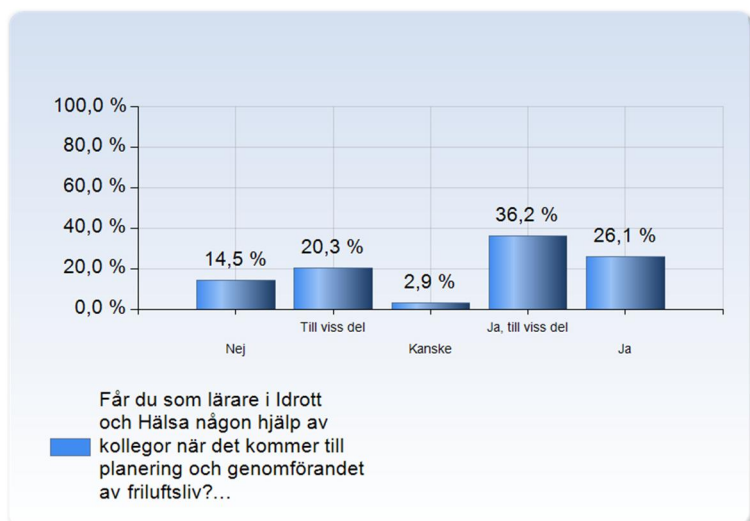
5.3 Vilket stöd får lärarna av skolan?

Av respondenterna så svarar 32,4 % ”Ja” och 25 % ”Ja, till viss del”. Detta betyder att 57 % anser att skolorna de jobbar på arbetar för att kunna genomföra friluftsliv enligt styrdokumenterna. Sedan har 38,7 % svarat att skolan inte fullt ut arbetar med dem för att uppfylla målen. Av dem så svarade 13,2 % ”Nej” och 23,5 % ”Till viss del”. Sedan svarade även 5,9 % av respondenterna ”Kanske” (se figur 3).

Figur 3. Anser respondenterna att skolan ger dem förutsättningar att arbeta med friluftsliv enligt styrdokumenterna (n=69). Procent

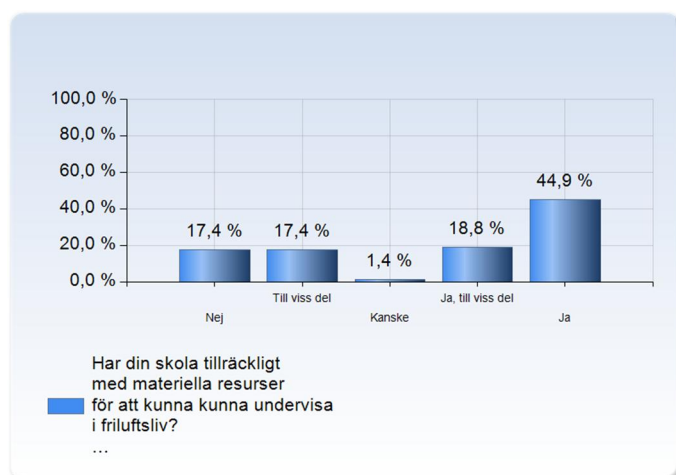
Av respondenterna anser 34,8 % (14,5 % ”Nej” och 20,3 % ”Till viss del”) att de får begränsad hjälp av kollegor eller ingen hjälp alls, medan 62,3 % anser att de får hjälp att planera och genomföra friluftsansktiviteter (36,2 % ”Ja, till viss del” och 26,1 % ”Ja”). 2,9 % av respondenterna svarade ”Kanske” (se figur 4).

Figur 4. Anser respondenterna att de som lärare i Idrott och hälsa får hjälp av kollegor när det kommer till planering och genomförandet av friluftsliv (69=n). Procent

5.4 Materiella och fysiska förutsättningar för att undervisa i friluftsliv

Av respondenterna svarade 44,9 % (se figur 5) ”Ja” på att de anser att de har tillräckligt med materiella resurser för att undervisa i friluftsliv. Sedan har 18,8 % svarat ”Ja, till viss del” och sedan anser 34,8 % (17,4 % ”Nej” och 14,4 % ”Till viss del”) att de saknar tillräckligt med materiella resurser eller har lite av det.

Figur 5. Anser lärarna i Idrott och Hälsa att de har tillräckligt med materiella resurser för att kunna undervisa i friluftsliv (n=69). Procent

Det är 37,7 % (”Stämmer jättebra”) som anser att det finns väldigt bra möjligheter att undervisa friluftsliv i närheten till deras skola (se figur 6). Det är 21,7 % som anser att det finns möjlighet att undervisa i närområdet till deras skola (”Stämmer bra”) (Se figur 6). Det är 21,7 % av respondenters svarade ”Stämmer bra” och 37,7 % ”Stämmer jättebra”, sedan svarade 0 % att det inte finns några friluftsområden närheten av deras skola. 29 % säger att det ”Stämmer till viss del” när det kommer till områden där de kan undervisa i friluftsliv.

Figur 6. Anser lärare i Idrott och Hälsa att den finns möjlighet att undervisa friluftsliv i närheten av deras skolor (n=69). Procent.

5.5 Vad behövs för att förbättra undervisningen inom friluftsliv?

Detta är en öppen fråga där respondenterna fick svara på vad som skulle behövas för att förbättra sin undervisning i friluftsliv. Nedan följer några av svar från respondenterna på frågan "Vad anser lärarna i Idrott och Hälsa de behöver för att förbättra sin undervisning inom friluftsliv?".

Lärarnas svar går in i varandra, de kan ändå delas in i flera olika delar som tid, möjlighet, ekonomi, kollegor, skolan, elevernas egna resurser och lärarens kunskap kring friluftsliv. En av de större delarna verkar framför allt vara den ekonomiska faktorn som spelar stor roll i undervisningen av friluftsliv samt att eleverna själva inte har tillräckligt med materiella resurser, det kommer bland annat fram genom detta citat "Resurser, då kostnaden är hög och elever med lite resurser hemifrån har inte de materiella förutsättningarna hemifrån." Ett annat svar som kom fram mycket var tidsaspekten, att flera av lärarna i Idrott och Hälsa ansåg att de inte har tillräckligt med tid under lektionen att utföra friluftsmoment. En lärare sa: "Tid. Lektionstiden räcker inte för att genomföra moment i friluftsliv.". En annan anledning som kom fram var "Min egen erfarenhet". Nedan presenteras några andra kommentarer från lärarna:

Materiella och ekonomiska förutsättningar, förståelse och gärna lite assistans från kollegor, stöd av skolledning.

Inköp av utrustning. Tid att genomföra friluftsliv.

Bättre ekonomi. Mer pengar/elev.

Tycker att vi har lyckats väldigt bra med vår undervisning i friluftsliv där vi lägger mycket tid på det och har en bra progression. Tillgång till mer material skadar aldrig.

6. Diskussion

6.2 Resultatdiskussion

Anses det vara möjligt att genomföra den mängd Friluftsliv som står i läroplanen? Cirka två tredjedelar av respondenterna svarade ”Ja” eller ”Ja, till viss del” att det är möjligt att följa skolverkets riktlinjer angående friluftsliv. Detta betyder att det var cirka en tredjedel som svarade att det inte är möjligt eller till viss mån är möjligt att följa skolverkets läroplan, detta genom att de svarade ”Nej” eller ”Till viss del”. Resultatet går emot tidigare forskning som visat svårigheter i att undervisa i friluftsliv (Backman, 2009). Detta kan ses som ett positivt resultat i undersökningen, då man tidigare har fått fram att idrottslärare inte alltid har haft eller har det som krävs när det kommer till friluftslivsundervisningen. Det går inte att dra några direkta jämförande slutsatser mellan denna studie och Backman (2010) då den är en kvalitativ intervjustudie.

Resultatet visade att de flesta av respondenternas skolor ger läraren i Idrott och Hälsa tillräckligt med tid till planering av de delar av friluftslivsundervisningen som ingår i läroplanen. Det var 57 % (som svarade ”Ja” eller ”Ja, till viss del”) som ansåg att skolan ger dem möjligheten till att jobba med friluftsliv enligt läroplanen. Det bör ses som ett negativt resultat då skolan är skyldig att ge alla lärare möjlighet att undervisa eleverna enligt läroplanen. Lärarnas svar här kan påverkas av de fysiska ramarna. Det innebär saker i lärarens närhet som påverkar undervisningen men som läraren inte kan styra över, som till exempel ett klassrum eller rätt utemiljö (Lundgren, Säljö & Liberg, 2014).

När det kommer till hur mycket hjälp läraren får i Idrott och Hälsa av resterande delen av lärarkåren anser de flesta av respondenterna att de får en viss hjälp med planering och genomförandet av friluftslivsaktiviteter. Det var dock 34,8 % av lärarna som svarade ”Nej” eller ”Nej, till viss del” säkra eller rätt så säkra på att de inte skulle få någon hjälp med planering eller genomförandet av friluftslivsaktiviteter. Varför anser så många lärare inom Idrott och Hälsa att de inte skulle få någon hjälp av sina kollegor? Det kan bero på att de andra lärarna inte har tid. Tidigare forskning har visat att tidsbrist är ett stort problem för idrottslärare (Backman, 2009). Enligt Larsson (2013) säger 7 av 10 lärare att undervisningen försämras på grund av tidsbrist. Eftersom det även har framkommit i tidigare studier att de flesta lärare inom lärarkåren upplever tidsbrist kan det vara en av anledningarna till det resultatet som framkommit i denna studie. Enligt Lgr11 (2011) ska skolor arbeta för att vara ämnesövergripande. Det kan vara ett viktigt tänk när det kommer till friluftslivsaktiviteter för att få med fler lärare i planeringen och genomförandet av friluftslivsaktiviteter. Man skulle till exempel kunna jobba med matteorientering eller tillsammans med biologin för att lära sig olika växtarter eller vad som är ätligt och inte ute i naturen. Det skulle kunna vara ett sätt för lärare inom Idrott och Hälsa att i större mån få med kollegor med i planeringen av friluftslivsaktiviteter.

De flesta av lärarna upplevde att de har tillräckligt med material för att undervisa i friluftsliv. Detta är ett förvånade resultat då tidigare forskning inom detta område har visat att de har brist på material för undervisning inom friluftsliv. Det har i tidigare studier (Johansson & Igerud, 2008; Johansson, 2008) framkommit att idrottslärare har brist på material för att undervisa i friluftsliv. En bakomliggande faktor varför svaren skiljer sig åt kan bero på att urvalet gjordes genom en Facebookgrupp vid namn Idrottslärare. Det kan betyda att de 69 respondenterna av totalt 7000 medlemmarna i gruppen hade ett större intresse för friluftsliv. Då det är större chans att en person som har intresse för vad som står i ett Facebookinlägg svarar på det, i det här fallet genom att svara på enkäten. Som tidigare påpekats har Backman visat att det viktigaste när det kommer till friluftsliv är idrottslärarens engagemang (Backman, 2009). Exempelvis menar Backman att lärare som är engagerade hittar i större utsträckning möjligheter att utföra undervisningen.

Enligt Backman (2009) påverkar oftast idrottslärarens egen bild av friluftsliv undervisningen och vilka platser som läraren anser är lämplig för friluftsliv. Resultatet i föreliggande studie visade att det var ingen av respondenterna som svarade att det inte fanns något område i närheten av deras skola för att undervisa i friluftsliv. De flesta fann alltså att det i skolans närområde fanns platser där de kunde undervisa i friluftsliv. Även detta svar bör ses som positivt samtidigt som andra lärare kan ha en annan upplevelse. Samtidigt som detta svar skulle kunna ändras beroende på vart i landet läraren undervisar.

De flesta av lärarna upplevde att de har tillräckligt med kunskap för att undervisa i friluftsliv. Tidigare forskning har visat att en av anledningarna till varför man inte undervisar lika mycket i friluftsliv som läroplanen säger är kunskapsbrist (Johansson, 2008). En av anledningarna till den höga svarsprocenten på "Ja" är att om man skulle svara nej kan det antyda att man är en dålig lärare, vilket är något som person inte skulle vilja erkänna i sin yrkesroll. Det kan även betyda att kunskapen bland idrottslärare har ökat eller som tidigare påpekats att det troligtvis är personer som har ett större intresse för friluftsliv som har svarat på enkäten.

Precis som tidigare forskning (Johansson, 2008) anser idrottslärarna i studien att för att kunna förbättra undervisningen inom friluftsliv behövs mer material ute i skolorna samt mer tid till den sortens av undervisningen som friluftsliv kräver. Ett av de vanligaste svaren var att längden på lektionen inte räckte till för att genomföra friluftsmoment. En annan sak som lärarna menade försvårar möjligheterna att genomföra friluftslivs undervisning är att elever saknar material hemifrån, med det menas allt från kläder till skidor och skridskor. Det betyder att det blir ännu en utomstående fysisk faktor (Lundgren, Säljö, & Liberg, 2014) som läraren inte kan påverka för att förbättra utbildningen inom friluftsliv. Dock kan läraren, om det finns möjlighet, använda sig av fritidsbanken.

Studien visar att lärare i Idrott och Hälsa har bättre möjligheter att undervisa i friluftsliv än vad som framkommit i tidigare forskning. Förhoppningsvis har det blivit en trend och modernt att undervisa i

friluftsliv nu när det har fått en så stor roll i Lgr 11. Något som innebär att idrottslärare och skolor lägger ner mer tid och resurser på undervisning i friluftsliv än innan, men enligt mig och tidigare forskning (Backman, 2010) är det i slutändan alltid idrottslärarens syn på ämnet den undervisar i som har störst betydelse.

6.3 Metoddiskussion

Undersökningens urval gjordes med hjälp av en Facebookgrupp, vilket går att kritisera då man inte vet vilka människor som är med i själva gruppen eller vilka som har svarat även om den är riktad mot idrottslärare och idrottslärarstudenter. Fortfarande behöver personerna som är medlemmar i gruppen inte vara idrottslärare. Inlägget till enkätundersökningen var tydligt och konkret framtaget. Där stod det vilka som var undersökningens målgrupp. Det finns eller inget tydligt bevis på att någon svarat oseriöst på frågorna i enkäten.

Hade det funnit mer tid till undersökningen hade urvalet förmodligen skett på ett annat sätt. Till exempel genom mail till respondenterna istället för att använda Facebook. Mailadresserna hade förmodligen gått att få fram genom olika fackförbund eller genom skolors hemsidor. Att 69 respondenter svarade på enkäten under den vecka som jag hade att till förfogande för datainsamlingen känns väldigt bra. Eftersom de flesta studierna inom friluftsliv är kvalitativa kan denna studie ge en ny kunskap om hur idrottslärare på högstadiet och gymnasiet ser på undervisningen i friluftsliv.

När det kommer till frågan ”Finns det möjlighet att undervisa friluftsliv i närheten av din skola?” skulle den kunnat vara tydligare med vad som anses vara i närheten av skolan och vad som anses vara långt bort. Sedan vad detta närområde kunde innefatta, det skulle kunnat ha varit en park, ett skogsområde, en motionsled, en simhall eller skolans skolgård. ”Långt bort” skulle kunna vara ifall man måste transportera eleverna en längre sträcka för att genomföra vissa delar av friluftsmomenten.

Resultaten kan även som tidigare nämnt luta åt det positiva hållet då det är troligt att lärare som har någon form av intresse för friluftsliv som har svarat. De 69 respondenterna av totalt 7000 medlemmarna i Facebookgruppen hade förmodligen ett större intresse för friluftsliv än många andra av medlemmarna i gruppen. Då det är större chans att en person som har intresse för vad som står i ett Facebookinlägg svarar på det, i det här fallet genom att svara på enkäten. Det kan ha bidragit till resultaten i studien.

I enkätfrågorna så borde jag inte ha använt mig av svaret ”Kanske” utan bara gett respondenterna möjlighet att svara genom fyra stycken svarsalternativ. I resultatet så kan ”Kanske” ses som ett svar där respondenterna inte riktigt ansåg sig säkra över vilket svar de skulle välja. Svarsalternativen ”Stämmer bra” och ”Stämmer till viss del” och ”Ja, till viss del” och ”Till viss del” var också otydliga och svåra att tolka i analysen av resultatet. Svarsalternativen i enkätundersökningen borde ha varit tydligare. En pilotstudie borde ha genomförts innan enkäten skickades ut.

6.4 Fortsatt forskning

I fortsatt forskning skulle man kunna inrikta sig på skolornas ekonomiska möjligheter för att kunna undervisa i friluftsliv. Hur mycket av ekonomin som faktiskt går till materiella resurser som behövs för att undervisa i friluftsliv. Vidare forskning skulle också kunna studera möjligheten till undervisning, med stöd i ramfaktorteorin, i storstad och landsbygd. Då det borde vara stora variationer i förutsättningar för undervisning i friluftsliv.

Referenser

- Backman, E. (2004). Utövar ungdomar friluftsliv? *Svensk Idrottsforskning nr 4*, 47-53.
- Backman, E. (2009). *Vad har idrottslärare för bild av "riktigt" friluftsliv?* Stockholm: Stockholms University .
- Backman, E. (2010). *Friluftsliv in Swedish Physical Education - a struggle of values: Educational and Sociological Perspectives*. Stockholm: Stockholm Universitet.
- Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2011). *Friluftslivets pedagogik, en miljö- och utomhuspedagogik för kunskap, känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber AB.
- Fredriksson, L. (2009). *Friluftsliv i undervisningen - En studie om hur lärare inom ämnet idrott & hälsa förhåller sig till*. Växjö: Växjö Universitet Lärarutbildning .
- Friluftsförbundet. (den 02 12 2016). *Friluftsförbundet* . Hämtat från www.friluftsförbundet.se:
<http://www.friluftsförbundet.se/detta-gor-vi/samhallspaverkan/friluftsliv-for-alla/>
- Hassmén, P., & Hassmén, N. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.
- Johansson Jenny, I. C. (2008). *Friluftsliv, En kvalitativ studie om påverkansfaktorer för*. Stockholm: GIH.
- Johansson, S. (1995). *Barn stubbar och kottar med barn i mulleskogen*. Helsingborg: Eskilstuna AB Boktryck.
- Jönsson, J., & Kroon, F. (2011). *Idrottslärares attityder gentemot friluftsliv i skolan*. Kalmar: Linnéuniversitetet.
- Larsson, Å. (den 23 September 2013). *Tidsbrist hinder för undervisning på vetenskaplig grund*. Hämtat från Skolvärden.se: <http://skolvarlden.se/artiklar/tidsbrist-hinder-undervisning-pa-vetenskaplig-grund>
- Lundgren, U. (1989). *Att organisera omvärlden: en introduktion till läroplansteori, 2*. Stockholm: Utbildningsförl. på uppdrag av Gymnasieutredningen.
- Lundvall, S. (2011). *Lärande i friluftsliv*. Stockholm: GIH.
- Meckbach, H. L. (2007). *Idrottdidaktiska utmaningar* . Stockholm: Liber AB.

- Mikaels, J., Backman, E., & Lundvall, S. (2015). *In and out of place: exploring the discursive effects of teachers talk about outdoor education in secondary schools in New Zealand*. Stockholm: Journal of Adventure Education and Outdoor Learning.
- Naturvårdsverket, S. (den 24 11 2016). <http://www.naturvardsverket.se/Amnen/Friluftsliv/>. Hämtat från www.naturvardverket.se: <http://www.naturvardsverket.se/Amnen/Friluftsliv/>
- P. Lundgren, U., Säljö, R., & Liberg, C. (2014). *Lärande skola bildning, Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Scouterna. (den 21 12 2016). *scouterna* . Hämtat från www.scouterna.se: <http://www.scouterna.se/om-scouterna/detta-star-vi-for/>
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011*. Stockholm: Skolverket .
- Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer*. (2000). Stockholm: Sveriges kulturdepartement.

Bilagor

Bilaga 1

Fakulteten för hälsa, natur och teknikvetenskap

Hej,

Jag är en student vid Karlstads universitet som läser till ämneslärare i Idrott och Hälsa för gymnasiet och skriver just nu min Cuppsats. Jag vill undersöka om högstadielärare och gymnasielärare i Idrott och Hälsa kan genomföra de intentioner som stadsmakten uttrycker i läroplanen om friluftsliv. Alla svar i denna undersökningen är anonyma och deltagandet är frivilligt.

Friluftsliv och utevistelse årskurs 79

- Att orientera sig i okända miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel för positionering.
- Hur olika friluftaktiviteter kan planeras, organiseras och genomföras.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Kulturella traditioner i samband med friluftsliv och utevistelse.
- Badvett och säkerhet kring vatten vintertid. Hantering av nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängd arm.

Idrott och Hälsa 1, delar av Idrott och Hälsa 1 där friluftsliv ingår

- Motion, idrott och friluftaktiviteter som utvecklar en allsidig kroppslig förmåga.
- Utemiljöer och naturen som arena för rörelseaktiviteter och koordinationsträning.
- Metoder och redskap för friluftsliv.
- Säkerhet i samband med fysiska aktiviteter och friluftsliv.
- Åtgärder vid skador och nödsituationer, till exempel livräddande aktiviteter vid blödning och drunkningstillbud.

1. Kön?

- Man
 Kvinna

2. Lärare på?

- Högstadieskola
 Gymnasieskola

undervisningen

3. Anser du att det är genomförbart att få med alla friluftsmoment i årsplaneringen?

- Nej Till viss del Kanske Ja, till viss del Ja

4. Anser du att din skolan ger dig förutsättningar att arbeta med friluftsliv enligt styrdokumentet?

- Nej Till viss del Kanske Ja, till viss del Ja

5. Får du som lärare i Idrott och Hälsa någon hjälp av kollegor när det kommer till planering och genomförandet av friluftsliv?

- Nej Till viss del Kanske Ja, till viss del Ja

6. Har din skola tillräckligt med materiella resurser för att kunna undervisa i friluftsliv?

- Nej Till viss del Kanske Ja, till viss del Ja

7. Finns det möjlighet att undervisa i friluftsliv i närheten av din skola?

- Stämmer inte Stämmer till viss del Stämmer Stämmer
 braStämmer jättebra

8. Känner du som lärare att du har tillräckligt med kunskap för att undervisa i friluftsliv?

- Nej Till viss del Kanske Ja, till viss del Ja

9. Vad skulle behövas för att förbättra din undervisning i friluftsliv?

